

GROZA (95) *sb f*

groza (94), **groża** (1) *StryjKron.*

o oraz a jasne.

sg *N* groza (15). ◇ *G* grozy (17). ◇ *A* grozę (6). ◇ *I* grożą (10). ◇ *L* grozie (20). ◇ *pl N* grozy (5).
◇ *G* gróz (1). ◇ *A* grozy (13). ◇ *I* grozami (8).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Groźba, pogróżka, zapowiedź pomsty; minae Mącz (27) : BierEz R4v; RejPs 55; MurzHist M; Diar 61; tak iż iuż niektorzy z ziemie wćiekác chćieli/ by byli przez Krolá nie hámowáni grożą. BielKron 399v; KochSat B4v; Mącz 222a; Sumnienie/ káznodźieie/ pińmo/ zá nic mamy. Klątwa/ dziećinńka grozá. LeovPrzepSamb b4v; RejAp 82v; RejPos 40, 160; BielSat N4v; Ano iefzcze go świat niewidiał/ á iuż o niem y o iego íprawcy dziwne dumy záczyňa/ y ítráfzne grozy wzrufza BudNT przedm a3; tám zzáfstawfzy pánnę v nóg oycowńkich klęcząc/ rofkazał iéy práwie z grożą áby z nim ízła KochWz 142; ArtKanc K19; KochFrag 40.*

groza czego [= za co] (1): A to iefť oná íroga grozá á íroga íentencia íirworodnego grzechu náfzego RejPos 15v.

groza naprzeciwo komu (1): Ty íá ítráfzliwe grozy náprzeciwo odpornym y niewiernym ludźiom. BibRadz II 138a marg.

Szeregi: »groza i karanie« (1): Ale Krol z Witołtem częścią dárámi/ częścią grożą/ y karánim/ przyganiáli ich do vznánia práwego Bogá StryjKron 542.

»obietnica i (abo) groza« [szyk 2 : 1] (3): MurzHist M2; Ná Pánńkye obietnice/ y grozy/ niedbáią RejZwierz 123v; GrzegŚm 13.

»groza, (a) pomsta« [szyk 3 : 1] (4): RejAp 1v; A nie tylko áby íie temu przypátrowác á przyśłuchawác mieli/ ále owfzem grozámi/ pomstámi zákázowáli o tym mowić RejPos 288, 174v, 232.

»ani groza, ani próśba« (1): Potuchá wiernym/ íż áni grozámi/ áni prózbámi/ áni dáry nye odwyodá wiernych od páná íwoyego. LubPs cc5 marg.

2. *Kara, sankcja karna (23) : A okaż grozę íwoię ná tych ktorzy tak zelzyli ymię tve RejPs 119; RejKup g5v; Sá grozy/ íá vrzędý/ ná tho wyáfđzone/ Aby thy wízeteczności wđdy były íkromione. RejWiz 102, 100; RejZwierz 111; RejPos 102; Tak že y Páweł ś. do Koryntów/ obiecowál íię w groźie przyiáchác do nich/ dla wyśtępów ich. BiałKat 56; RejZwierz 7, 60v, 232; áby nápotym żołńierze ná ktorýchkolwiek czáfu potrzeby mieyfcach będący/ ízkody wízyfťkié/ wćifki/ lupieśtwá/ gwałty/ y krzywdy nágrodzili: do czego ie Stárośtowie mieyfc z grożą powinná máią przyćifńác [cum ea qua decet severitate, ad impendendum eam compellendi JanStat 726] SarnStat 303 [idem] 936; VotSzl E3.*

groza na kogo, na co (4): Vczynił rázem grożę/ ná łup y ná potwarz/ Bo tak godzien karánia złodziey íáko y łgarz. RejZwierz 13; RejZwierz 34v; Ná Kortyzany grozá. IEśliby kto przeciwo poftánowieniu Státutowému co práwem Kortyzáńńkim otrzymał: niech będzie wywołan SarnStat 175, 577.

W charakterystycznych połączeniach: groza powinna (2), sroga, zbytńia; okazać grożę.

Szeregi: »groza, (i) prawo« [szyk 1 : 1] (2): RejZwierz 60v; íefť dawne práwo ná to/ íefť gotowa grozá: Nie boifzli íię Bogá/ zboifz íię powrozá. KlonWor 25.

»groza i (ni) sprawiedliwość« [szyk 1 : 1] (2): *RejZwierc* 13; A czoż gdy grozy nie máłz ni fprawiedliwości *RejZwierc* 269v.

»groza ani ustawa« (1): Spráwiedliwóšby tzynił będąc świádomy praw/ Nie wnołzác do nas grozy ani żadnych wftaw. *WierKróc* B2v.

»groza a zakon« (1): Widząc Pan iż im było grozy á zakonu potrzebá/ thedy [...] raczył fie im [...] ná gorze Oreb okázác *RejPos* 141.

3. Rygor, bezwzględne posłuszeństwo (21) : *SienLek* 31; Iż lepfzy ieft huff Ieleni zgodliwych/ kthore Lew pod fprawá á pod boiáźnią wiedzye/ niżli huff Lwow niezgodliwych kthorzy fie fámi káfáią/ á iż ie Ieleń wiedzye/ ná ktorego żadney pieczye nie máią/ áni żadney grozy miedzy nimi vczyńić nie może. *RejPos* 334; *RejZwierc* 7.

W charakterystycznych połączeniach: w grozie mieć (7), (wy)chow(yw)ac (6).

Szereg: »groza a karność (a. karanie)« [szyk 1 : 1] (2): *RejPs* 209; A wy oycowie nie pobudzayćie ku gniewowi dźiatek wáfzych: ále ie wychowywayćie w kárności y w grozie Páńfkiey [*in disciplina et correptione Domini*]. *WujNT Eph* 6/4.

Wyrażenia przyimkowe: »pod grozą« (1): Pfczoły záfię [...] w thákiey cźci fwego krolá máią/ iáko kthorzy ná fwiecie pod grozą ludzie. *Górndworz* Gg.

»w grozie« (16): *RejPs* 209; *RejKup* f6, g4; *RejWiz* 59 marg, 89, Dd4v; *BielKron* 261v; *Prot* C4; poznáł co to zá miłtrzá małz/ á iáko w grozye chowa diſcipuły ſwoie *RejPos* 44; Ale nigdy nie wádzą źrzebcowi oſtrogi/ Tákžec w grozie pan młody nie ták bywa ſrogi. *RejZwierc* 28v, B3v, 7, 232 [2 r.]; *WujNT Eph* 6/4; áby Rektorowie ſzkolni [...] mieli godné á obyczáyne y niewowolné źaki/ których máią dobrze rządzic/ y w grozie dobréy mieć [*quos dirigant bono regimine, et laudabili disciplina JanStat* 224]. *SarnStat* 199.

W przeni (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »w grozie« (1): iż tego ieft záwždy potrzebá złoſciwemu ciáłu náłzemu/ á byftrym myłlam náłzym/ áby były w grozie á ná pyeczy v Páná tego. *RejPos* 127v.

4. Stan zagrożenia, niebezpieczeństwo (2) : A ftrách poſpolicie więc kiedy grozę cźuie/ Więcey niżli Hetmani/ y Krol rofkázuie. *KmitaSpit* Cv.

Wyrażenie przyimkowe: »w grozie« (1): Záwłze krzyk/ záwłze trąby ſtychác w ich oboźie/ Pokázuiąc Pigmeom że ie chcą mieć w groźie. *KmitaSpit* B.

5. Okrucieństwa, okropności, cierpienia, akty przemocy (7) : *BierEz* A3v; O ſynu zatraceniá/ ktory fie gróz mák piekielnych nie boiłł *OpecŻyw* 94v; *RejAp* 120; niemożeli cźłowieká zwieſć/ tedy przez grozy/ to ieft przez ſmutki y wboſtwo chce go przypędzić. *HistRzym* 73.

Szeregi: »gwałt i groza« (1): wneſth ich podpieráią kłátwámi/ interdikty/ á potym mieczem/ ogniem/ y rozmáitymi gwałty/ á grozámí ſwemi. *RejAp* 92v.

»groza i okrucieństwo« (1): iáko mu Pan opowiedzyec rofkazał/ zá ono kochánie ie^{go} [...] wielkie grozy á wielkie okrucieńftwá/ ktore miał nád nim wypełnić potym cźáłu ſwego. *RejPos* 204.

»groza a pomsta« (1): oto iuż walczą mieczem ogniem y rozmáitemi grozámí á pomſtámí *RejAp* 163.

6. *Strach; terror* BartBydg, Cn; *horribilis formido, horriditas, horror, terricula, terriculum* Cn (8) : *RejPos* 39; Znaydzyełz wnet Wilczy dekret/ á Záięcżą grozę. *RejZwierc* 1v; Nie trefna więc tho ząwždy bywa grozá/ W wieczor lie kijá bać ráno powrozá. *RejZwierc* 221v.

Fraza: »groza słuchać« (1): vpáda nie tylko tá X. K. ále y oná bayká Athánázego/ którą też báie o dyable: [...] ze [!] y grozá słucháć/ nierzkąc ią też y piáć. *CzechEp* 206.

Szeregi: »groza, (i) bojaźń« [szyk 1 : 1] (2): *BartBydg* 157; Ale boiaźń/ y grozá páná prowadzą/ [...] Ná okrętli budowny/ na kónli wśiędzie/ Trofká w okręcie/ trofká zá śiodłem będzie. *KochPieś* 18.

»strach ani groza« (1): iż nas żaden łtrách áni grozá nie doćifka do tego *RejAp* 25v.

Wyrażenie przyimkowe: »w grozie« (1): Gdy tu wnidziefz miey mył w grozie/ Wiefz że zle być ná powrozie. *RejZwierc* 237.

7. *Potęga, władza wzbudzająca trwogę* (5) : począł miafta iedne pułtołzenim, drugie grozą łobie podbijać *MiechGlab* 65; Gdiż y ociec ábo łprawcá porządny domu łwego/ máiac kilko łynow ábo kilká łłżebnikow/ ząwždy chce mieć zwirzchność á grozę nád nimi *RejPos* 280v.

Wyrażenie: »strach grozy« (2): Niechay łtráchem páńłkiéy grozy Włzytká łobá ziemiá trwoży *KochPs* 145, 112.

Szereg: »groza, trwoga« (1): Pan nád włzyłtki inłze bogi/ Pełen grozy/ pełen trwogi. *KochPs* 144.

8. *Znak zapowiadający coś strasznego* (2) : A kiedy łie ludzie bali/ Cżego dżiwnego cżekáli. Bowiem tákie grozy były/ Iłżby łie cudá wziáwiły. *BierEz* Nv; iż przed przyłzciem Páńłkim będzie w niey wielkie zámiefzanie/ dziwne gromy á łrogie błýfkáwice/ to iefł łrogie przełtráchy/ grozy/ kłátwy/ gwałty *RejAp* 139.

Synonimy: 1. odpowiedanie; 2. kara, karanie; 3. dyscyplina, karanie, karność, posłuszeństwo; 4. ciasność, niebezpieczeństwo, niebezpieczność, ucisk; 6. banie się, bojaźń, łękanie, postrach, strach, trwoga, złęknienie.

Cf **GROŻBA**, GROŻNOŚĆ, **GROŻENIE**